

Sygn. akt I C 792/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2017 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO Irena Żarnowska-Sporysz

Protokolant: prot. Przemysław Król

po rozpoznaniu w dniu 15 maja 2017 r. w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa **E. M., J. M.**

przeciwko **W. M., M. M.**

o ustalenie nieważności aktu notarialnego

I. powództwo oddała,

II. zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanego W. M. kwotę 3617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

III. zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanej M. M. kwotę 3617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

IV. przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Krakowie na rzecz adw. E. G. wynagrodzenie w wysokości 4428 (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem) zł w tym podatek VAT za pomoc prawną udzieloną powodom z urzędu.

Sygn. akt I C 792/15

UZASADNIENIE

Powodowie E. M. i J. M. w pozwie z dnia 18 marca 2014r wniesionym pierwotnie do Sądu Rejonowego a skierowanym przeciwko W. M. wnieśli o stwierdzenie nieważności umowy darowizny zawartej dnia 11 lutego 2014 r. pomiędzy pozwanym W. M. a jego żoną M. M. przed notariuszem S. N. z Kancelarii Notarialnej w S. (Rep. (...)), a także o uznanie za nieważne odwołanie notarialnego pełnomocnictwa udzielonego przez pozwanego powódce E. M. dnia 10 lutego 2014r i stwierdzenie nieważności oświadczenia woli pozwanego w zakresie udzielenia przez niego pełnomocnictwa jego żonie M. M..

W uzasadnieniu podali ,że przedmiotowe czynności prawne działywane zostały w stanie wyłączającym świadome i swobodne wyrażenie woli z uwagi na stan zdrowia pozwanego , jego chorobę alkoholową . Dodali ,że żona pozwanego która przez wiele lat nie kontaktowała się z nim wykorzystwała ten jego stan zdrowia i doprowadziła do zawarcia tejże umowy darowizny.

Pozwany W. M. w odpowiedzi na pozew wniósł (k. 78) o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów kosztów procesu.

Podniósł iż powodowie nie posiadają interesu prawnego w kwestionowaniu przedmiotowych czynności prawnych wymienionych w pozwie .

Rzekomy, powoływany przez nich interes prawny jest w istocie interesem czysto faktycznym, subiektywnym ale nie opartym na prawie. Fakt, że powód należy do kręgu spadkobierców ustawowych po pozwanym nie rodzi interesu prawnego w skarżeniu czynności prawnych zdziałanych przez pozwanego. Czynność ta dotyczyła bowiem majątku przynależnego wyłącznie pozwanemu, który miał prawo swobodnie nim dysponować.

Wskazał ,że powódka E. M. nie ma interesu prawnego w kwestionowaniu ważności odwołania udzielonego jej pełnomocnictwa czy udzielenia takiego żonie pozwanego.

Zaprzeczył także, jakoby był ograniczony w dokonywaniu czynności dysponowania swoim majątkiem.

Powodowie w ostatecznie sprecyzowanym przez ustanowionego dla nich pełnomocnika z urzędu żądaniu pozwu złożonym już przed Sądem Okręgowym do którego sprawa została przekazana (k. 181-186), ograniczyli swe żądania do stwierdzenia nieważności jedynie umowy darowizny zawartej dnia 11 lutego 2014 r. pomiędzy pozwanym W. M. a M. M. przed notariuszem S. N. z Kancelarii Notarialnej w S. (Rep. (...)), a także zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania.

W uzasadnieniu podali, iż zaskarżoną umową pozwany darował swojej żonie M. M. nieruchomości położoną w G. składającą się z działek o nr (...) oraz udziały wynoszące 1/5 części we współwłasności nieruchomości utworzonej z działki nr (...) oraz działki nr (...). Podnieśli iż, pozwany w momencie zawierania przedmiotowej umowy nie miał pełnej świadomości i rozeznania w zakresie dokonywanych przez siebie czynności, nie chciał zawrzeć umowy darowizny i nie rozumiał, a tym bardziej nie aprobował w pełni świadomy skutków, jakie umowa ta wywrze. Pozwany w momencie podpisywania umowy cierpiał na chorobę nowotworową i kilka dni wcześniej opuścił szpital gdzie od listopada 2013 r. był hospitalizowany. Nadto pozwany od lat nadużywał alkoholu i w związku z chorobą alkoholową był hospitalizowany w okresie od 7 do 22 listopada 2013 r. w Szpitalu w M..

W ocenie powodów w niniejszej sprawie zachodzą przesłanki z art. 82 k.c. skutkujące unieważnieniem zaskarżonej umowy.

Powodowie wskazali, iż posiadają interes prawny w stwierdzeniu nieważności dokonanej przez pozwanego darowizny. Wyjaśnili, iż nieruchomość będącą przedmiotem darowizny pozwany otrzymał od ojca.

Z uwagi na zapewnienia pozwanego co do podziału otrzymanych gruntów pomiędzy rodzeństwem – zgodnie z wolą zmarłego ojca, powód nie występował w stosunku do pozwanego z roszczeniem o zachówek. W chwili obecnej zaś, pomimo wcześniejszych zapewnień pozwanego, majątek będący od pokoleń w rodzinie został przez niego rozdysponowany i to w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli w tym zakresie. Powodowie zarzucili, iż stan ten został wykorzystany przez żonę pozwanego – obdarowaną M. M.. Powodowie obawiają się , iż podejmowane przez pozwanego działania zmierzają do całkowitego wyzbycia się swojego majątku, co w konsekwencji sprawi, że powód J. M. należący do grona potencjalnych spadkobierców ustawowych pozwanego nie uzyska w przyszłości żadnych praw do majątku należącego wcześniej do ojca.

Postanowieniem z dnia 13 października 2016 r. Sąd Okręgowy w Krakowie wezwał do udziału w sprawie na zasadzie art. 195 § 1 i 2 k.p.c. w charakterze pozwanej M. M. jako stroną umowy darowizny z dnia 11 lutego 2014 r. Rep. (...).

Wezwana do udziału w sprawie **pozwana M. M.** w pisemnej odpowiedzi na pozew (k. 207) wniosła także o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania . Podniosła zarzut braku interesu prawnego po stronie powodów w zakresie żądania stwierdzenia nieważności umowy darowizny zawartej pomiędzy pozwanymi. Dodała ,że pozwany nie jest ograniczony w dokonywaniu czynności dysponowania swoim majątkiem. Wskazała ,że przed Sądem Okręgowym w Krakowie pod sygn. akt I C 1494/14 toczyło się postępowanie z powództwa powodów przeciwko pozwanemu o zapłatę z tytułu opieki sprawowanej nad W. M. i roszczeń do jego majątku. Powództwo to zostało prawomocnie

oddalone, gdyż Sąd ustalił, że powodom nie przysługują żadne roszczenia majątkowe w stosunku do pozwanego a jakiegokolwiek pretensje o charakterze rodzinnym czy osobistym nie mogą mieć w tym kontekście żadnej doniosłości. Podała też, że wniosek o ubezwłasnowolnienie pozwanego W. M. został odrzucony.

Pozwany W. M. ustosunkowując się na rozprawie dnia 13 lutego 2017r do sprecyzowanego żądania pozwu podtrzymał swe stanowisko wyrażone w odpowiedzi na pozew co do braku interesu prawnego po stronie powodów.

Sąd ustalił że:

Powód J. M. jest bratem pozwanego W. M., zaś powódka E. M. jest byłą żoną powoda J. M. i byłą bratową pozwanego. Pozwana M. M. jest żoną pozwanego W. M..

Pozwany W. mucha udzielił dnia 05 października 2011r powódce E. M. notarialnego pełnomocnictwa do zarządu i administrowania jego majątkiem.

Dow; pełnomocnictwo –k. 4

Następnie dnia 10 lutego 2014r również za pośrednictwem notariusza przesłał powódce oświadczenie o odwołaniu tegoż pełnomocnictwa

Dow; odwołanie pełnomocnictwa-k. 25

Zaraz potem tj. 11 lutego 2014 r. umową sporządzoną przed notariuszem S. N. w Kancelarii Notarialnej w S. (Rep. (...)), pozwany W. M. darował swojej żonie – pozwanej M. M. nieruchomości utworzoną z zabudowanej działki nr (...) o pow. 1,58 ha i niezabudowanych działek nr: (...) o pow. 0,54 ha, i (...) o pow. 0,4 ha, położona w G., objętą KW nr (...) oraz całe swoje udziały wynoszące 1/5 część we współwłasności nieruchomości utworzonej z niezabudowanych działek nr : (...) o pow. 0,0194 ha i (...) o pow. 0,0608 ha, położonej w G. a objętej KW nr (...).

Dow; umowa darowizny-k. 47

Przed Sądem Okręgowym w Krakowie do sygn. akt I C 1494/14, toczyło się postępowanie z powództwa E. M. i J. M. przeciwko W. M. o zapłatę kwot po 500.000 zł z odsetkami tytułem odszkodowania za to, że została zawarta między nimi ustna umowa przedwstępna przeniesienia własności nieruchomości objętych KW nr (...), (...) oraz (...), której pozwany miał nie wykonać a nadto z tytułu opieki sprawowanej nad nim. Powództwo to zostało prawomocnie oddalone.

Pozwany w tamtej sprawie W. M. zaprzeczył jakoby zobowiązywał się chociażby ustnie, że przekaze powodom swe gospodarstwo, że zawarta została jakakolwiek umowa. W uzasadnieniu wyroku oddalającego powództwo sąd stwierdził iż nie wykazano aby pomiędzy stronami zawarta została skutecznie jakakolwiek umowa której niewykonanie rodziłoby po stronie powodów roszczenia odszkodowawcze. Pozwany jedynie składał ustne deklaracje, że jak pozwani będą mu pomagać to w nieokreślonej bliżej przyszłości otrzymają należący do niego majątek - ale to nie znaczy zdaniem sądu, że w ten sposób pozwany zawarł z powodami umowę zobowiązującą do przeniesienia własności nieruchomości.

Dowód: wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 25.01.2016 r. I C 1494/14 wraz z uzasadnieniem, k. 122-125

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 16 maja 2014r – sygn. XI Ns 124/14 wniosek J. M. o ubezwłasnowolnienie W. M. został odrzucony wobec braku zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia psychicznego uczestnika W. M..

Dow: odp. Post. –k. 24

Poza okolicznościami, które zostały przez strony przyznane (art. 229 k.p.c.) lub też taką ocenę uzasadniał przebieg całego postępowania (art. 230 k.p.c.), istotne dla sprawy fakty Sąd ustalił w oparciu o przedstawione dokumenty urzędowe, których autentyczność nie budziła wątpliwości i nie była przedmiotem zarzutów stron postępowania.

Sąd pominął dowody w postaci dokumentacji medycznej pozwanego, jak i oddalił wnioski o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychiatry i przesłuchania stron na okoliczność stanu zdrowia pozwanego w chwili zawarcia zaskarżonej umowy. Sąd bowiem uznał, iż dowody te nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie z uwagi na niewykazanie przez powodów interesu prawnego w domaganiu się ustalenia nieważności zaskarżonej czynności prawnej.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Powodowie domagali się stwierdzenia nieważności umowy darowizny zawartej dnia 11 lutego 2014 r. pomiędzy pozwanym W. M. a jego żoną M. M. przed notariuszem S. N. z Kancelarii Notarialnej w S. (Rep. (...)). Jako podstawę nieważności umowy powołali przesłanki z art. 82 k.c.

Przepis art. 189 kodeksu postępowania cywilnego, stanowi, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

W doktrynie i orzecznictwie przyjęto powszechnie, że pojęcie interesu prawnego należy do zagadnień związanych z oceną zasadności powództwa opartego na art. 189 k.p.c. Przyjmuje się, że z reguły interes prawny istnieje, gdy została zagrożona sfera prawna powoda ze strony pozwanego, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa.

Interes prawny zachodzi wówczas jeżeli sam skutek jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości.

Powodowie powołując się na interes prawny wskazali, iż na skutek zawarcia umowy darowizny z dnia 11 lutego 2014 r. pozwany pozbył się majątku który otrzymał od swego ojca, co do którego zapewniał powoda, że zostanie on pomiędzy nimi tj. powodem i pozwanym podzielony. Powód, który jest bratem pozwanego nie wystąpił o zachówek po swym ojcu – z uwagi właśnie na te zapewnienia pozwanego, że otrzyma od niego część gruntów.

Powodom, którzy domagają się stwierdzenia nieważności umowy darowizny w gruncie rzeczy chodzi o odzyskanie nieruchomości, którą pozwany darował swej żonie tj. przejecie jej na własność w całości lub choćby w części. Postępowanie, które zainicjowali niniejszym pozwem jednak im tego nie zapewni, bo nawet uwzględnienie powództwa i stwierdzenie nieważności umowy darowizny spowoduje jedynie, że nieruchomość nadal będzie własnością pozwanego który może z nią zrobić co zechce. Powód nawet w przypadku uwzględnienia tego powództwa nadal nie miałby instrumentu

(za wyjątkiem zgody pozwanego) do wymuszenia na pozwanym przekazania powodowi własności tej nieruchomości. Ustne obietnice jakie składał pozwany co do ewentualnego przekazania powodowi majątku, a które były przedmiotem badania w cytowanej tu sprawie I C 1494/14 były tego rodzaju, że nie tylko nie rodziły roszczenia o przeniesienie własności, ale nawet roszczenia o odszkodowanie. Nie mają więc powodowie interesu prawnego w wytoczeniu niniejszego powództwa z punktu widzenia potencjalnej możliwości domagania się przeniesienia na siebie własności nieruchomości – bo nigdy nie było notarialnej umowy zobowiązującej pozwanego do takiego rozporządzenia nią, a tylko taka umowa jako jedyna dawałaby możliwość skutecznego dochodzenia takiego roszczenia.

Jeżeli chodzi zaś o kwestie ewentualnego dziedziczenia po pozwanym- to po pierwsze powódka w ogóle nie należy do kręgu spadkobierców ustawowych po pozwanym (jest byłą żoną powoda, była bratową pozwanego) więc nie ma żadnego interesu prawnego w domaganiu się stwierdzenia nieważności umowy. Natomiast powód aczkolwiek teoretycznie mógłby dziedziczyć po pozwanym jako swoim bracie - gdyby ten nie sporządził testamentu (i co oczywiste zmarł przed powodem), to jednak samo to nie stwarza po jego stronie interesu prawnego w domaganiu się unieważnienia czynności zadysponowania przez pozwanego swoim majątkiem. Pozwany jako właściciel nieruchomości nie jest ograniczony żadnym przepisem prawa spadkowego do dysponowania swoją

własnością za swego życia więc i przyszły ewentualny jego spadkobierca nie może mieć interesu prawnego w stwierdzeniu nieważności takiej umowy mocą której pozwany realizuje swe właścicielskie prawa. W podobnej sprawie wypowiedział się Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 27 kwietnia 1979 r., sygn. akt III CRN 56/79 i jego uzasadnieniu stwierdził, że należący do kręgu spadkobierców ustawowych po osobie, która złożyła oświadczenie woli w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji (art. 82 k.c.), może żądać ustalenia nieważności umowy, dopiero po jej śmierci jako jej spadkobierca. Za życia pozwanego, powodowie nie posiadają legitymacji czynnej do występowania z przedmiotowym roszczeniem, a powoływanie się przez nich na uszczuplenie ewentualnej przyszłej masy spadkowej jako uzasadnienie interesu prawnego, jest zabiegiem przedwczesnym w sensie prawnym, gdyż taka masa spadkowa jeszcze nie istnieje. Powyższe stanowisko Sądu Najwyższego jest podtrzymane także w nowszym orzecznictwie (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27.02.2014 r., sygn. I ACa 778/13, oraz Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20.02.2013 r., sygn. I ACa 854/12).

Skutkiem przyjęcia przez Sąd, że w niniejszej sprawie brak jest interesu prawnego powodów w ustaleniu, iż zawarcie umowy darowizny przez pozwanych było dotknięte sankcją nieważności bezwzględnej, było oddalenie powództwa.

Mając powyższe na względzie Sąd orzekł jak w sentencji wyroku o kosztach procesu orzekając zgodnie z regułą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 i 3 k.p.c.).

Na koszty te złożyły się koszty zastępstwa procesowego w kwotach po 3.617 zł, (§ 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 461 t.j.) w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U z 2015 r. poz.), w tym 17 zł opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W pkt IV wyroku Sąd przyznał adw. E. G. kwotę 4428 zł (w tym 23 % podatku VAT) tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodom z urzędu (§ 6 pkt 6 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 461 t.j.) w zw. z § 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U z 2015 r. poz. 1714).